

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Deres ref
2026/5449

Vår ref
26/1235-

Dato
24. april 2026

Svar på forespørsel om vurdering av Dokument 8:250 S (2025-2026) om økning av andelen ideelle institusjonsplasser i barnevernet

Jeg viser til brev fra familie- og kulturkomiteen om seks forslag fra stortingsrepresentanten Kjersti Toppe knyttet til å øke andelen ideelle plasser i institusjonsbarnevernet. De seks forslagene blir vurdert hver for seg under.

Innledning

Regjeringens overordnede mål på institusjonsområdet er at barna som ikke kan bo hjemme og trenger opphold på barnevernsinstitusjon, skal få en tilpasset institusjonsplass når de trenger det. Det krever et samlet tilbud med tilstrekkelig kapasitet og god nok kvalitet til å ivareta bistandsplikten overfor kommunene, samtidig som kostnadskontrollen er god. Det har over noen år vært utfordringer med både kapasiteten og kvaliteten i tilbudet, parallelt med en betydelig kostnadsvekst, noe som er bakgrunnen for at regjeringen har gjort betydelige budsjettprioriteringer og gjennomført en rekke aktiviteter på området, herunder:

- Prioritert 1,3 mrd. kroner til statlig barnevern som følge av flere barn og økte priser i perioden 2022-2026, og i samme periode prioritert over 400 mill. kroner for å styrke, omstille og øke antall statlige og ideelle institusjonsplasser.
- Gjennomført en områdegjennomgang, som nå følges opp med konkrete tiltak. Bufdir har igangsatt en rekke tiltak for bedre styring og kostnadskontroll:
 - Faglige og organisatoriske endringer i institusjonstilbudet, med sikte på mindre differensiering og mer fleksibilitet.

- Bedre bruk av ideelle og kommersielle leverandører, blant annet gjennom ny langsiktig plan for dimensjonering av tilbudet.
- Tydeligere faglig og økonomisk styring, herunder normering av tilbudet.
- Skapt mer ro i markedet ved å tydeliggjøre at vi skal ha et betydelig innslag av ideelle aktører, og at det samtidig er behov for langsiktig kommersiell kapasitet.
- Beskrevet ønsket ny innretning i meldingsdelen av Prop 83 L (2024-2025) *Kvalitetsløftet*, samt prioritert 75 mill. kroner til pilotering av denne.
- Nedsatt og hatt på høring ekspertutvalg om styring og organisering av det statlige barnevernet.

Selv om situasjonen med manglende kapasitet fremdeles er utfordrende, og det fortsatt er behov for et mer fleksibelt institusjonstilbud med høyere kapasitet, ser vi nå en klar bedring av situasjonen i 2025 og så langt i 2026. Grunnkapasiteten i tilbudet er økt med 14 pst. fra 2021 til i dag. Antall tilfeller der Bufetat ikke har tilbudt kommunene et institusjonstiltak innen rimelig tid (egenvurderte brudd på bistandsplikten), er redusert med om lag 2/3 i 2025, fra 151 i 2024 til 54 i 2025.

Hovedprioriteringen til Bufdir og Bufetat fremover må være at bistandsplikten blir ivaretatt, slik at barna får et riktig og godt tilbud når de trenger det, og at dette skjer på en måte som sikrer god kostnadskontroll og effektiv drift. Samtidig skal de både pilotere ny innretning av institusjonstilbudet, jf. *Kvalitetsløftet*, og så langt som mulig iverksette ny innretning innenfor både eksisterende og ny kapasitet. Målet er større og mer fleksible institusjoner som kan tilpasse seg barnets behov, også når behovene endrer seg. Barn skal flytte mindre og få mer stabilitet og ro. Parallelt med dette arbeidet pågår det oppfølging i både direktoratet og i etaten av områdegjennomgangen og av ekspertutvalget som vurderte styringen og organiseringen av det statlige barnevernet (Stene II). I sum pågår det flere store prosesser i utviklingen og driften av institusjonsområdet. Alt dette krever god, tydelig og fokusert styring.

Arbeiderparti-regjeringen deler representantens ønske om et betydelig og langsiktig innslag av ideelle aktører i institusjonsbarnevernet. Jeg mener vi fører en politikk som ivaretar intensjonen i noen av representantens forslag. Andre forslag medfører å pålegge direktoratet og etaten ytterligere detaljerte føringer for innretning og drift av institusjonstilbudet. Gitt utfordringene med kapasiteten og kvaliteten i tilbudet, sammen med summen av de ovennevnte planlagte og pågående prosessene på institusjonsområdet fremover, vil det være svært uheldig. Jeg mener derfor at alle representantens forslag bør avvises, og vil begrunne dette ytterligere under.

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for å øke den ideelle andelen av institusjonsplassene i barnevernet til 40 prosent innen 2030. Den offentlige andelen institusjonsplasser skal ikke reduseres.

En økning av den ideelle andelen, uten at den statlige andelen reduseres, innebærer nødvendigvis en utfasing av kommersielle plasser. Den ideelle andelen er i dag på om lag 26 prosent av oppholdsdøgnene, så forslaget vil innebære betydelige endringer på relativt kort tid.

Jeg vil presisere at forslaget vil ha betydelige økonomiske konsekvenser, selv om det ikke har vært tid til å gjøre konkrete beregninger ifm. denne uttalelsen. Det vil være overgangskostnader i form av tomgangskapasitet, og antakelig store varige kostnader i form av høyere priser. En gjennomføring av forslaget vil også ha betydelig faglig risiko, da det ikke er klart hvorvidt de ideelle leverandørene vil kunne levere en kapasitet av dette omfanget, med tilstrekkelig kvalitet og geografisk spredning.

Jeg mener derfor at representantens tilnærming ikke er veien å gå i en situasjon der vi står foran store faglige, strukturelle og muligens organisatoriske endringer i institusjonsbarnevernet. Ap-regjeringens tilnærming er at vi skal styrke den statlige kapasiteten og ha et betydelig og langsiktig innslag av ideelle aktører, men at det også vil være behov for private, kommersielle aktører i det statlige barnevernet fremover.

Vi har vært tydelige på at regjeringens linje er et langsiktig samarbeid med seriøse aktører. Jeg mener at stabilitet og langsiktighet er viktig for den faglige og kvalitetsmessige utviklingen av tilbudet. Økt grunnkapasitet, det vi si statlige plasser og rammeavtaleplasser med garantier, gjør oss bedre i stand til å sikre at kjøp av tjenester gjøres innenfor faglige og økonomiske rammer, og i mindre grad ut fra avhengighet av de private leverandørene, ofte som kortsiktige enkeltkjøp.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen inkludere ideelle tilbydere i arbeidet med omstillingen til ny institusjons-modell (tun-modell), jf. Kvalitetsløftet.

Våren 2025 la regjeringen frem Prop. 83 L (2024–2025) *Kvalitetsløftet*, med en meldingsdel som beskrev målet om en ny retning for institusjonsbarnevernet. Institusjonstilbudet skal gradvis omstilles til mer fleksible institusjoner, som bedre kan ivareta barn med ulike behov. Målet er at barna skal få bedre hjelp der de bor, og slippe å måtte flytte mellom institusjoner når behovene endrer seg. Meldingen fikk bred støtte i Stortinget.

Regjeringen var i *Kvalitetsløftet* tydelig på at den nye retningen for institusjonstilbudet skal gjelde uavhengig av eierskap, og at også de private aktørene vil måtte tilpasse seg en ny innretning. Jeg viser også til følgende omtale i meldingen:

Det er ønskelig og nødvendig at det videreføres og bygges langsiktig privat kapasitet der aktørene er fleksible nok til å utvikle tilbudet i tråd med den nye

retningen. Samarbeidet med private leverandører i en mer fleksibel driftsmodell skal utvikles i tett dialog med aktørene, og omstillingene skal skje på en måte som gir forutsigbarhet.

Omstillinger i institusjonstilbudet vil måtte skje stegvis og planmessig, jf. omtale over. Dette gjelder også bruken av private leverandører, lokalisering av statlige og private institusjoner, samt dimensjonering av tilbudet regionalt og nasjonalt. Omstillinger må hensynta de til enhver tid gjeldende økonomiske og faglige rammene. Det er et mål for regjeringen at kapasitet og beredskap i Bufetats egne institusjoner bygges opp videre. Regjeringen ønsker også et langsiktig og betydelig innslag av ideelle aktører.

Jeg vil presisere at omstillinger mot ny innretning vil være ressurskrevende, og at den må skje over tid. Erfaringene fra den pågående piloteringen må også ses hen til. Samtidig vil jeg påpeke at Bufdir allerede har fått føringer om å igangsette dette arbeidet, innenfor rammene av bistandsplikten og kostnadskontroll. Bufdir utarbeider også en langtidsplan for dimensjonering av institusjonskapasiteten, der det vil ses hen til ambisjonene omtalt i meldingen. Disse ambisjonene er formidlet til leverandørene, eksempelvis på Bufdirs leverandørkonferanse høsten 2025 og i dialogmøte om oppfølging av intensjonsavtale med de ideelle om leveranser av barnevernsinstitusjonstjenester. Som nevnt over har også regjeringen et generelt mål om et betydelig og langsiktig innslag av ideelle aktører, og Bufdir har jevnlig og tett dialog med leverandørene. Jeg mener derfor at intensjonen bak representantens forslag allerede er godt ivaretatt.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for at ideelle barnevernsaktører gis forrang ved konvertering av enkeltkjøp til driftsavtaler og ved behov for økt institusjonskapasitet.

Regjeringen vil gjennom oppbygging av grunnkapasiteten redusere omfanget av enkeltkjøp, slik at flere barn ivaretas i et langsiktig drevet tilbud, enten dette er statlig eller rammeavtalebasert. Bufdir har i tildelingsbrev for 2026 fått føringer om å prioritere utvikling og utnyttelse av den statlige kapasiteten, at det er ønskelig med et langsiktig og betydelig innslag av ideelle aktører og at det i dialogen med de kommersielle leverandørene, og i de konkrete anskaffelsene, skal legges til rette for at de kan bygge langsiktig kapasitet. I tillegg skal utviklingen av tilbudet være i tråd med ny innretning, herunder at institusjonene skal være mer fleksible. Alle disse elementene skal legge til rette for en reduksjon i omfanget av enkeltkjøp.

Tilbud om enkeltkjøp leveres i all hovedsak av de kommersielle leverandørene. Det er derfor litt uklart hvordan en inngått avtale om plassering i form av enkeltkjøp (fra en kommersiell leverandør), kan «konverteres» til en mer langsiktig avtale med en ideell leverandør. Jeg vil også presisere at det i veldig liten grad er driftsavtaler i det statlige barnevernet, men i all hovedsak rammeavtaler med eller uten kjøps- og leveransegarantier.

Barn i tiltak anskaffet som enkeltkjøp, bør ikke flytte mer enn nødvendig. En reduksjon i omfanget av enkeltkjøp, må derfor skje som følge av en gradvis oppbygging av grunnkapasitet til erstatning for kapasitet som i dag leveres som enkeltkjøp. Det kan også tenkes at enkeltkjøp i noen tilfeller kan innføres i rammeavtaler med aktøren som leverer enkeltkjøpet, men disse vil som regel være kommersielle.

Jeg viser til min vurdering av forslag 1 og 2 når det gjelder min tilnærming til utvikling av grunnkapasiteten.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen øke grunnkapasiteten i institusjonsbarnevernet og sikre at akuttberedskapen drives i offentlig og ideell regi. Grunnkapasiteten skal beregnes med en tilstrekkelig overkapasitet for å ta høyde for variasjoner i etterspørsel og akutt-situasjoner.

Som nevnt over har det de siste fem årene blitt prioritert betydelige midler for å sikre en tilstrekkelig kapasitet til å ivareta bistandsplikten. Mye av dette har gått til å kompensere for økte priser, men grunnkapasiteten har samtidig blitt økt med 14 prosent. Bistandspliktbruddene er redusert betydelig, og kostnadskontrollen er bedre.

Grunnkapasiteten økes i hovedsak som følge av prioriteringer i de ordinære budsjettprosessene, selv om etaten også kan øke kapasiteten innenfor eksisterende rammer til en viss grad. Økt utnyttelse av eksisterende kapasitet i statlige institusjoner og innenfor rammeavtaler med garantier, bidrar også til å øke tilbudet. Departementets grunnlag til budsjettprosessene er erfaringsbaserte behovsvurderinger fra Bufdirs regioner om behovet for plasser fremover, for å ivareta bistandsplikten på en god måte. Disse vurderingene må hensynta at behovene kan variere over tid.

Jeg vil presisere at det over tid har vært en faglig målsetning at barn med behov for opphold i akuttinstitusjoner, skal motta et statlig tilbud. Grunnkapasiteten på akutfeltet er derfor innrettet med en statlig andel på om lag 95 prosent.

Jeg viser for øvrig til omtalen av grunnkapasitet og regjeringens tilnærming under forslag 1 og 2.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede en egen etablerings- og omstillingsstøtte for ideelle tilbydere som ønsker å omstille driften til ny institusjonsmodell, og legge frem forslag om dette for Stortinget.

Vi har erfaringer med dette tiltaket. For budsjettåret 2024 ble det prioritert 10 mill. kroner til en utprøving av etableringsstøtte som virkemiddel for å øke tallet på ideelle institusjonsplasser. Basert på vurderinger av hvordan etableringsstøtten best kunne innrettes, innvilget Bufdir etableringsstøtte til fem ideelle leverandører der det ble vurdert at kapasiteten var nyopprettet og krevde tilsetning av personale. Det ble innvilget

etableringsstøtte til drift av 16 plasser i 30 dager i etableringsperioden, altså før barn ble innvilget plass.

De 16 plassene var plasser Bufdir og Bufetat allerede hadde inngått avtaler om. Erfaringen var at etableringsstøtten hadde liten virkning, da dette var plasser Bufdir ville hatt tilgjengelig uavhengig av tildelt etableringsstøtte. Videre ble det vurdert at støtten i liten grad kan brukes til å stimulere til økt vekst av ideelle institusjonsplasser, da midlene måtte brukes innværende budsjettår, og at det tar tid å bygge opp ny kapasitet. I praksis fungerte dermed etableringsstøtten som en betaling for en ekstra måned i oppstartsperioden, for plasser som Bufdir altså ville ha inngått avtale om uansett.

Jeg mener, også basert på fagdirektoratets vurdering da tiltaket ble evaluert, at erfaringene fra denne utprøvingen tilsier at etableringsstøtte ikke er et effektivt virkemiddel. I tillegg vil en slik etableringsstøtte kunne være i motstrid til regjeringens tilnærming om at Bufdir skal innrette innkjøpene sine på faglig grunnlag.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme en egen sak for Stortinget om hvordan institusjonsbarnevernet på sikt kan skjermes mot anbud, slik at ideelle tilbydere i stedet får langsiktige kontrakter basert på kvalitetskriterier.

Jeg viser til omtalen over om gjennomførte og planlagte prosesser på institusjonsområdet. Vi arbeider nå mot et styrket og mer fleksibelt statlig tilbud med høyere kapasitet, flere langsiktige avtaler med private leverandører og en reduksjon i omfanget av enkeltkjøp. Jeg vil også presisere at rammeavtalene inngått med de ideelle leverandørene høsten 2022, ble gjort tidsubestemte.

Alt dette vil samlet sett redusere både omfanget av anbudskonkurranser generelt, og av andre kjøp innrettet med innslag av anbud (enkeltkjøp).

Med hilsen

Lene Vågslid

Brevet er elektronisk godkjent

Kopi

Ingrid Sand
Kjersti Benum